№ 46 Ausgabe B.

ГОМАН

Беларуская Віленская часопісь
выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.

Адрэс рэдакціі: Вільня, Віленская 33.
Адрэс адміністрації і экспэдыцыі:
М. Стэфанская 23.

Цэна с перасылкай і дастаукай да хаты:

на 1 год—4 м. 80 фэн., на ½ году—2 м. 40 ф., на 3 месяцы—1 м. 20 ф., на 1 мес.—40 фэн.

Цэна абвестак:

на 4-ай старане за радок дробнымі літэрамі—25 фэніг.; дробные абвесткі—па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці—60 фэн. за лінейку дробн. друкам

№ 46 (242). Год III. Вільня, 7 чэрвеня 1918 г. Цэна 5 фэн. (3 кап.)

ТЭЛЕГРАМЫ.

6 чэрвеня.

Заходні тэатр:

Фронт Рупрэхта Баварскага: Артылерыйскі агонь розлае сілы. У разьведках узяты палонные.

Фронт нямецкага Насьледніка: На полі бітвы—без перамен.

Дабыча арміі нямецкага Насьледніка ад 27 мая дагэтуль даходзіць больш за 55 тысяч палонных, у тым ліку 1,500 афіцэраў, больш за 650 гармат, шмат больш за 2.000 кулемётаў.

За апошніе два дні зьбіты 46 варожых самалётаў і 4 прывязные лятучые шары.

ГААГА. Урадовае англіцкае апавешчэньне наказывае:

„Вярхоўная ваенная рада адбыла сваё шостае заседаньне пры вельмі сур'ёзных для вольных народаў варунках. Нямецкі ўрад, асвабадзіўшыся ад уселякага націску на ўсходнім фронці, сабраў усе свае сілы на захадзі. Ен прабуе цяпер дайсьці на заходнім фронці развязкі перш чым саюзные дзержавы здалеюць развіць, як сьлед, свае сілы. Пэрэвага, якую ворагі маюць дзякуючы стратэгічнаму размяшчэньню сваіх войск і сваім чыгункам, дала ім магчымасць дайсьці сперша ўдачы. Яны напэўна пачнуць ізноў свае атакі і німа споркі, што саюзьнікі могуць спадзевацца яшчэ больш крытычных дзён. Вярхоўная ваенная рада перaконана, што саюзьнікі перэнясуць гэтые спробы с такой-жэ адвагай, якую яны выявілі, бароначы праўду, і што яны праз нейкі час прымусяць ворагаў пакарыцца. Вярхоўная ваенная рада зусім даверае генэралу Фошу і пышаецца адвагай саюзьніцкіх войск. Зробленые крокі ўчыняць пабеду для ворагаў недасяжнай. Найвышэйшая глаўная каманда жджэ с поўнай верай аканчацельнай развязкі. Саюзные ўрады пастанавілі не выдаваць бэрлінскаму дэспотызму ніводнага народу. Мы з верай вытрываем да канца, каб забяспечыць пабеду і свабоду сьвету".

БЭРН. У англіцкай Ніжняй Палаце дэпутат Годж запытаўся у ураду аб цэнзурным скарочваньні міністэрскіх прамоў. У сваей апошняй прамове у Глясго генэрал Смутс сказаў, як кажуць, што ня сьлед спадзевацца пабеды на заходнім фронці і што з гэтае прычыны неразумна выступаць у самым пачатку проці кожнае спробы дайсьці згоды.

Бонар Лёў прабаваў сперша прызнаць нягодным веры, што Смутс мог нешта падобнае сказаць. Але на далейшые адказы опонэнтаў палічыў лепш не даваць адказу.

Дэпутат Прындж запытаўся аб цэнзуры прамовы ніністра працы Барнса.

Бонар Лёў прызнаў, што цэнзура была, але на моцы згоды самога Барнса.

ЖЭНЕВА. Орган Клемансо „L'home libre" накавывае, што нямецкае наступленьне с 60 кіл. пашырылося на 90, а пасьля на 130 кіл. Французскіе рэзэрвы гэтак прыходзіцца расставіць на ўсей гэнай лініі.

БЭРН (В.Т.Б.). Міністэр стравaваньня, Крэспі, тэлеграмай загадаў самую срогую дысцыпліну пры спажываньні. Ен асьцерэгаэ перад ілюзіей будучага ураджаю.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Панцырные самаходы, каторые 27 мая атакавалі французскіе пазыціі між Зімовай гарой і Бэрры-о-Бак, былі здабыты намі у англічан пры іх пасьпешным адступленьні на Амьен. Дарэмна варожые батарэі памыкаліся задзержаць іх. З 20 толькі два былі разьбіты ўдачнымі стрэламі. Астаўшыеся жывымі людзі з гэтых самаходаў, маючы пры сабе ручные гранаты, прылучыліся да нашае штурмаваўшае пяхоты. Пад защчытай нашых панцырных самаходаў наша пяхота дайшла да варожых акопаў без вялікшых страт.

ГААГА. Міністэр загранічных спраў заявіў:

«Саюзные урады згодзіліся на выезд з заморскіх портаў у Голяндыю трох караблёў з зернем. Я атрымаў ад немцаў і саюзьнікаў пэўные заверэньня, што новы рух уперад і назад будзе адбывацца без прашкод.

МАРСЭЛЬ (Рэўтэр). Пры ўзрыве фабрыкі амуніціі ў Суасоне 3.VI. забіты 100, ранены 60 душ.

БЭРЛІН. **Урадова.** Нашы падводные лодкі затапілі ізноў у канале 5 параходаў і 3 рыбаловы ёмкасьцю разам больш за 28.000 тонн.

ЛЮБЭК. Першые чатыры фінляндзкіе параходы прыбылі сюды, разгрузіліся, прынялі новы груз і выехалі назад.

Незалежная Беларусь.

Члены Сэкрэтарыату у генэрала ф. Фалькенгайна.

27 мая члены Народнага Сэкрэтарыату былі запрошэны да глаўнакамандуючага 10 арміей генэрала ф. Фалькенгайна.

У сваей прамове генэн. ф. Фалкенгайн гаварыў аб прыхільных адносінах нямецкага ўраду да справы адраджэньня Беларусі, адзначыў, што ўсе недаразуменьні, быўшые дагэтуль, вынікалі с таго, што не былі, як сьлед, наладжэны прыязные зносіны між нямецкімі ваеннымі ўласьцямі і беларускімі ўстановамі, і выказаў жаданьне завязаць такіе зносіны з найвышэйшымі ўстановамі Беларусі дзеля працы над завядзеньнем ладу ў старане, падняцьцем культуры і ўмацаваньнем таго, што здабыла Рада і Сэкрэтарыат. Нямецкі ўрад прыме пад увагу жаданьне Рады і Сэкрэтарыату жыць у згодзе і дружбе з Нямецкай дзержавай, што павінно даць у недалёкай будучыне добрые плады.

На гэту прамову даў адказ ст Сэкрэтарыату, Язэп Варонка, а пасьля ўзьнялася агульная гутарка аб беларускіх справах.

Пасьля члены Сэкрэтарыату адбылі нараду з начальнікам штабу глаўнакамандуючага 10 арміей, палкоўнікам ф. Штарфам.

Беларускіе консулы.

Народны Сэкрэтарыат назначыў за консула Беларускае Народнае Рэспублікі: у Кіеві—д-ра П. Трэмповіча, ў Маскве — Александра Бурбіса.

Маюць быць установлены беларускіе консульствы ў Пецярбурзі, Дзьвінску, Арле, Калузе, Харкаве і Варшаве.

Беларускіе дэлегаты на Украіне.

С прычыны таго, што перастройка Народнага Сэкрэтарыату зацягнулася да аканчацельнай рэорганізації яго прадоўжэны паўнамочча беларускіх дэлегатаў, выехаўшых у сваім часе ў Кіеў, аб адазваньні каторых нам недаўна наказывалі.

Культурная работа.

Народны Сэкрэтарыат асаблівую вагу зьвярнуў цяпер на беларускую культурную работу. Утворэна асобная камісія дзеля апрацаваньня кніжак для школ. На заложэную ў Буцлаве, Віленскай губ., І. Васілевічэм і Э. Будзькай беларускую гімназію асыгнована падмога 20.000 руб. У Менску ладзіцца на восень адкрыцьце беларускае сярэдняе тэхнічнае школы з аддзеламі лясным, сельска-гаспадарскім і броварнічым. Асобная камісія мае апрацаваць праект сеці гэткіх школ па ўсей Беларусі.

Паводлуг справаздачы магілёўскіх дэлегатаў, кс. Астрамовіча і Язэпа Насовіча, зроблены асыгноўкі на адкрыцьце беларускіх народных школ у Магілёўшчыне.

Асаблівая партыйнасць.

Народ, соцыяльна развіты, мае ў сабе розные станы, клясы і соцыяльные групы, а кожная з іх, каб бараніць свае інтарэсы, творыць свае соцыяльные і палітычные партыі. Ды яно інačэй і быць ня можэ: інтарэсы паасобных клясаў зыходзяцца далёка не ўва ўсім і часта-густа вызываюць вострую барацьбу паміж клясамі і станамі, — значыць, і паміж прадстаўляючымі іх партыямі.

Аднак, ёсьць справы, ў каторых зыходзяцца інтарэсы ўсіх слаёў народу: гэта — справа свабоды і экономічнага разьвіцьця краю яго. Найбольш яркі прыклад дае нам у гэтым Нямеччына: у часе сусьветнай вайны, ў каторай пастаўлена на карту ўся будучына нямецкага народу, партыі, вёўшые дагэтуль між сабой самую непрымірымую барацьбу, згодна працуюць дзеля абароны свае бацькаўшчыны.

Чым больш партый, чым больш арганізованых грамадзкіх груп, тым больш — агульна кажучы — чынных сіл у народзі. Але для народу гэта карысна толькі тады, калі партыі гэтулькі грамадзка і палітычна дасьпелі, што тое, чым яны розняцца, не засланяе ім таго, што ў іх ёсьць супольнае.

Гэткай дасьпеласьцю могуць пахваліцца нашые беларускіе партыі ў Менску: злучэньне ўсіх палітычных груп і кірункаў у Радзе Беларускае Народнае Рэспублікі паказывае, што як панаваўшые дагэтуль нераздзельна соцыялісты, так і партыйные меншасьці зразумелі задачы моманту, — зразумелі, што адна партыя ня можэ абняць усяго грамадзянства, а найвышэйшая гасударственая ўстанова Беларусі павінна абняць увесь народ. Інačэй і быць не магло: у Меншчыне беларусы жылі шырокім, вольным грамадзкім жыцьцём і прайшлі праз добрую палітычную школу, якая іх шмат чаго навучыла.

Варункі ваеннага жыцьця ў межах старой окупаціі, само сабой разумеецца, не памаглі грамадзкаму развіцьцю тутэйшага грамадзянства. Тут — незалежна ад нацыянальнасьці — кожная партыя думае, быццым яна адна знайшла сакрэт, як ратаваць край, ды ўсё тое, што

робяць другіе, лічыць шкодным і стараецца разбіць, зьніштожыць. Ды гэта ня толькі ў палітыцы але і ў справах штодзеннага жыцьця, культурнае і экономічнае работы і т. д. Адна за аднэй творацца новые групы, якіе думаюць, бытцым гэта яны адкрылі Амэрыку і бытцым гісторыя нашага краю пачынаецца ад момэнту іх нарадзін. І вось ня гледзючы на тое, што ў сучасных страшэнна цяжкіх варунках сяла краю — ў еднасьці яго жыхараў, тут мы не бачым у паадзінокіх соцыяльных груп і партый ніякага жаданьня злучыць у вадно сваe сілы дзеля згоднай працы для аднае мэты.

Шукаючы прычын гэтага, мімаволі зварочываеш увагу на тое, што тут, у нас, партыйные групіроўкі неяк не выходзяцца з раздзелам на станы і клясы. Тут партыі (— незалежна ад нацыянальнай прыналежнасьці) у значнай меры вырастаюць ня гэтулькі на грунці клясовых і становых інтарэсаў, сколькі на грунці ідэолёгіі паадзінокіх людзей, каторые нічым не зьвязаны з клясай, якую хочуць прэдстаўляць. Такіе людзі не маюць магчымасьці пранікнуцца інтарэсамі клясы, для якой працуюць: пад той час, як першы лепшы буржуй і работнік роўна разумеюць, што дзеля заваеваньня палітычнае незалежнасьці для нашага краю яны павінны на гэты момэнт забыцца аб нязгоднасьці іх соцыяльных інтарэсаў і ісьці разам, — ідэолёгі чужых для іх кляс і станаў гэтак захопліваюцца пазычэнай імі ідэяй, што для іх край перастае істнаваць, што яны ня могуць глянуць шырэй — за вузка-клясовые рамкі. І яны ніколі не кідаюць барацьбы з усімі, хто думае іначэй за іх, — яны нішчаць работу другіх, не разумеючы, што гэтак падсекаюць сук, на каторым самі-ж седзяць.

Сьляпые! Але ў палітыце сьлепата — гэта найцяжэйшы праступак перад грамадзянствам, — і німа за яго зьмілаваньня.

Х. Х.

«КАГАНЕЦ»

(пасьмертны успамін).

Жыва ўспамінаецца Яго згорбленая фігура, Яго заўсёды спакойны голас, Яго скупые на словы гутаркі, ведзеные ў Менску ў канцы 90 х гадоў мінулага сталецьця с першымі сеўцамі ідэі беларускага адраджэньня.

Тады была нас яшчэ зусім малая жменя—сьвядомых беларусаў. Тады зусюль мы чулі адно толькі насьмешкі, калі памыкаліся гаварыць аб правох Беларускага народу, аб нашай веры ў яго сьветлую будучыну.

„Каганец“ быў заўсёды з намі. Першы пайшоў на вёску, першы нёс туды новые думкі, новые словы.

Селяне слухаліся Яго: для іх Ен быў свой, блізкі, бо між імі вырас, разам з імі робіў усе вясковые работы. Знаў іх жыцьцё і думкі, ведаў усе казкі і легенды народные.

„Каганец“ здаўна меў нахіл пісаць. Пісаў вершы і прозу, а і тут і там выяўляў незвычайна гарачую любоў да свайго народу і свае Бацькаўшчыны — Беларусі. Яго першые творы былі друкаваны ў нелегальным выдавецтве „Калядная Пісанка“ 1903 году, выпушчэным беларускім студэнцкім гуртком у Пецярбузе. І хоць пісаў не шмат, рэдка, аднак творы „Каганца“ заўсёды адзначываліся арыгінальнасьцю і цікаўнай формай.

Калі ў пачатку дзевяцісотных гадоў пачала ладзіцца першая беларуская палітычная арганізація „Беларуская Рэвалюцыйная Грамада“, „Каганец“ быў у чысьле тварцоў яе і адным з найбольш чынных членаў у рэвалюцыйнай рабоці 1904—1905 гадоў.

Аднак, тут з ім здарылося нешчасьце. Выехаўшы дзеля агітаціі на вёску разам з некалькімі таварышамі-грамадзянамі, „Каганец“ быў арэштован і засуджэн у вастрог. Гады вастрожнага жыцьця дрэнна адбіліся на яго здароўі, заўсёды быўшым слабым. Але цяжкая кара не зьмяніла Яго паглядаў і веры ў беларускую справу.

Цяжкіе былі для „Каганца“ гады рэакціі. Трудна было здабываць будны хлеб—для сябе і для сям'і. Браўся за ўселякую работу, — але сілы ўжо былі ня тые. Прыходзілося кідаць адно месца і шукаць другога.

„Каганец“, наагул, быў непаседлівага характару. Доўга на адным месцы высядзець ня мог. І мы сустрэчаліся з Ім то ў Менску, то ў Вільні, то ў Пецярбурзі. Але вёска найболей вабіла Яго да сябе, і найлепей жылося „Каганцу“ ў лясным гушчары, здалёк ад мястовага руху і гоману людзкага.

Калі пачалася вайна, фронт раздзяліў нас, і мы ўжо нічога аб „Каганцу“ ня чулі. Толькі, як дайшлі да нас нумэры менскіх газэт, знайшлі мы ў „Вольнай Беларусі“ пару легенд „Каганца“ і з гэтага даведаліся, што Ен жыве і працуе дзеля беларускае справы.

Аднак, сустрэціцца з Ім ужо не давялося: гэтымі днямі прыйшла сумная вестка, што „Каганца“ не стало...

Сьпі-ж спакойна ў роднай Зямлі, добры Таварышу! Сьледам за „Цёткай“, зыйшоў і Ты ў магілу, і ізноў паменшыўся кружок людзей, з імем каторых зьвязаны першые зачаткі адраджэньня нашага народу. Праўда, ня ўсе імёны вядомы грамадзянству, бо праца беларуская пачыналася ў тайне — укрываючыся ад маскоўскае ўлады. Але цяпер ужо німа патрэбы хавацца пад псэўдонімамі, і імя Казіміра Кастравіцкага — „Каганца“ будзе вечна жыць у памяці беларусаў.

А. Л.

С твораў К. Каганца

Сьцяты камень *)

Засьвітала раніца
Посьле веснавое ночы.
Князь Дулебаў, сам Кумар,
Праціpае зо сну вочы
І, накінуўшы кажух,
У поле выйшаў падзівіцца,
Сьвежым ветрам веснавым
Зо сну крыху асьвяжыцца.

Разам стаў
І знак даў,—
Баярына клікнуў:
„Хадзі сам,
„Глянь во там!“ —
І на тор падмігнуў.

„Пазнай, вою дазнаны,
„Хто тут сьлед вось той пакінуў?
„Дзе ён сам, той чужанін?
„Дакуль зьехаў, дзе ён згінуў?
„Неспакоен гэтым я:
„Чы ня вораг нас цікуе,
„Ды зьнячэўку хіба нас,
„Наляцеўшы, зьбіць мяркуе?..“

. . . .

Прайшоў ветах,
Маладзік,
Повен месяц засьвяціў.
Ясна, цёпла;
Вецярок
У полі пылам закурыў.

Страх Дулебаў піхіх зьняў,
Бо йшчэ ўбачылі здалёку,
Што падняў бой люты Гуд
Сам наперад з агнём ў воку.
Добро сэрцэ меў Кумар:
Сьмерць ад люду каб зьвярнуці,
Выйшаў к Гуду сам адзін,
Штобы Гуда супынуці.

Бой прыняў
Сам на сам
З Гудам дый на грудзе;
У мечы тнуць,
Іскры б'юць,—
Чый то верх там будзе?

Ой, заўзяты бой вядуць;
Князём рукі ўжо памлелі.
Сабе спуску не даюць,
Хоць с труду саўсім счарнелі.
Славы траціць Гуд ня хочэ,
З нічым да хаты ад'ежджаць;
За другіх Кумар баіцца,
Каб іх ў полан не аддаць.

Чуць жывуць,
А ўсё тнуць;
Той махнуў, той шахнуў;
Гуд сабраў
Усю моц
І мячом узмахнуў.

Кумарова галава
Ня замлю пакацілася,
Ды праява дзіўная
Над ім прылучылася:
З заўзятасьці абодвы
Зыйсьці з мейсца не маглі,—
Пазастылі бо князі,
Як першы, так другі.

І Кумар
Ды і Гуд
Разам скамянелі.
Многа лет.
Знае сьвет,
С тых пор праляцелі.

Ольса рэка, як тады,
І цяпер там працекае,
Ды ў Бярозу, у раку,
Сізу ваду заганяе;
Куджэравы лес стары
Зьвесіў галаву і ціха
Малітву шэпчэ за іх,
Як дзед, а нам друго ліха...

. . . .

К. Каганец.

*) Тэма гэтага вершу—народная легенда з Любушанскай пушчы, Ігуменскага павету.

Францішк Олехновіч.

На Антокалі.

п'еса ў 3 актах са сьпевамі і танцамі.

(Гл. „Гоман“ № 45).

МІХАЛІНА.

Нічога не разумею! Здурнеў, ці што? Пан Ігнат, што ён гамоне? якіе поў мільёна? чаго поў мільёна? дзе поў мільёна?

ІГНАТ.

Але. Пан Вінцэнты добра кажэ, толькі яму трохі трудна растлумачыць.

ВІНЦЭНТ (да Ігната).

Чэкай! ёй я растлумачу, тады яна ўсё зразумее... Поў мільёна!.. разумееш, што гэта значыць: поў мільёна?

МІХАЛІНА.

Дык якіе-ж поў мільёна? чаго?

ВІНЦЭНТ.

Ну, дык гэтых доляраў, ці як там іх... Пачцівы дзядзька Ігната запісаў яму поў мільёна! (да Ігната): Пацалуй мяне, галубок!

МІХАЛІНА.

Што ты: бобу аб'еўся? ідзі спаць!

ВІНЦЭНТ.

У газэтах пісалі!

ІГНАТ.

Але, пані! Пан Вінцэнт кажэ праўду, толькі што трохі... аслабеўшы...

МІХАЛІНА.

Скажэце: п'яны!

ІГНАТ.

...Дык не зусім зразумела выходзіць... Рэч вось у чым:

Ведаеце ўжо, што я ў Амэрыцы маю радню. Некаторым з іх жывецца вельмі добра ды толькі я не перапісываюся з імі... Вось, бачыце, нідаўна памёр у Чыкаго Апалінары Радзівіллові́ч, пасьля каторага асталося больш за 500 тысячаў і гэтые грошы ён запісаў мне. Так было надрукавано ў газэці.. „Ігнат Радзівіловіч, чыноўнік у Вільні“... і так далей — (выймае газэту)... Вось там у нізе, азначэна чырвоным алаўком.

(Усе, апрача Вінцэнтага, кідаюцца на газэту).

МІХАЛІНА (парушэна).

О, Божэнька! Дык што ж вы сядзіцё, як мум'я і нічога не кажэце? Ну, дык што, што далей?

ІГНАТ.

Праўду кажучы, я не магу дагэтуль сьцяміць, якая мне радня гэты нябошчык. Бо бачыце: мяне зрадзіў Амброжы Радзівілловіч, Амброжага зрадзіў Клеофас, а ў Клеафаса быў зродны брат, каторага звалі Апалінары. Але той Апалінары ніколі ня быў у Амэрыцы, а памёр ужо даўно, і пахавалі яго тутака ў Вільні на Бэрнардынскіх магілках. Знакам тым, гэта ёсць ня той Апалінары, знакам тым у маей радні быў другі Апалінар...

ВІНЦЭНТ.

Ну дык ведама, што быў другі Апалінар!

МІХАЛІНА.

Ціха! не перэшкаджай!

ІГНАТ.

Ну, дык я зараз-жэ пабег да аднаго-другога разумнага чэлавека, пытаюся, што рабіць? Адзін кажэ, што як ужо ў газэце аб гэтым пішуць, значыць ўжо нешта ёсць, — другі кажэ, што ня трэба гэтаму лішне верыць і дае раду, каб я напісаў да консуля... — Ну, дык я, і напісаў да консуля, каб мець ужо поўную пэўнасць! Не хацеў нічога казаць, пакуль ня прыйдзе даказ... Ажно сягоньня, ідучы с почты, спаткаўся з панам Вінцэнтым, ну і расказаў яму аб усім.

ВІНЦЭНТ.

Але. Аб усім...

МІХАЛІНА.

Я не разумею: гэта ўжо напэўна, ці яшчэ не напэўна?

ВІНЦЭНТ.

Зусім напэўна!..

МІХАЛІНА.

Ціха! маўчы!

ІГНАТ.

Як-бы вам, панечка, сказаць!.. С пачатку думаў, што не. А што, калі абмылка?! Але вось прыходзіць да мяне Арон, (ведаеце, той, што мае тут краму і займаецца рознымі інтэрэсамі, і кажэ: хочэце, панок, дык я вам магу пазычыць грошы, кажэ, колькі хочэце, кажэ, сто, дзьвесьце, трыста рублёў, кажэ..

У Вільні і ваколіцах.

× **На працэсіі.** Сёлетняя ўрачыстая працэсія, каторая адбылася не ў самы дзень сьвята Божага Цела, а была перанесена, як заўсёды, с чэцьвера на нядзелю, мела нейкі зусім незвычайны характэр.

«Вось Кароль каралёў і Пан народаў склікае сягоньня свае верные войскі ў рады. Высока разьвеваюцца Яго калёрные штандары, зьяюць у праменьнях сонца Яго знамёны...» так пісаў у дзень працэсіі «Dziennik Wileński». Аднак, на працэсіі мы ўбачылі нешта зусім непадобнае: замест штандараў з Імем Бога над працэсіей разьвеваліся белые арлы — гэрб Польскага каралеўства.

Гэтак каталіцкая працэсія абярнулася ў дэмонстрацію на карысць чужой нам дзержавы—Польшчы.

У працэсіі, як што-году, прынімалі ўчасьце літвіны. Так сама першы раз выступілі і беларусы (прытулак т-ва «Золак»). Але ні адны, ні другіе ня думалі прыдаваць рэлігійнай урачыстасьці гасударственага літоўска-беларускага характэру. І, гледзячы на сёлетнюю працэсію, было і горка, і жаль, што беларусы і літвіны, выступаючы офіцыальна, як такіе, на агульна-каталіцкай працэсіі, папалі ў гэткае прыкрае палажэньне.

Каталік.

× **Вільня — Менск.** У сераду па абедзі ў салі пры сьв.-Юрскім пр. 35 адкрыта выстаўка „Вільня-Менск". На адкрыцьці быў глаўнакамандуючый 10 арміей і начальнік яго штабу. Падробнасьці аб выстаўцы, якая асабліва датыкае нас, беларусаў, мы дамо ў найбліжэйшым нумэры.

Выстаўка адчынена кожын дзень ад 10 да 8 гадз.

× **„Літва. Край і людзі".** Пад гэткім загалоўкам krejshauptman с Купішак прачытаў у тую нядзелю сваю лекцію, кажучы паміж іншым:

„Магчымасць рыбнага промысла ў Літве йшчэ далёка ня выкарыстана. Глаўнае багацьце краю—гэта дрэва. Земляробства — с прычыны агульнай урадлівасці — можэ быць шмат разьвіто. У палудзённай часьці асабліва выгодные варункі дзеля гадоўлі каней. Насяленьне складаецца з літвіноў, немцаў, палякоў, жыдоў і беларусаў, большасць, аднак, становяць літвіны (?!!)"

× **Рэквізыція гумы.** Stadthauptman апавешчае, што валадзельцы павозак на гумах павінны не пазьней, як 30 чэрвеня, ад 8 да 1 і ад 4 да 8 гадз. здаць гумовые абады, Дамініканская 3, пакой 3. За кілё ім будуць плаціць да 10 марак. За неслухмянасць вінавайцаў будуць караць, а гуму забіраць без ніякае платы.

× **На чыгунках.** Жалезнадарожные ўчасткі Нова Сьвенцяны—Дзьвінск, Вялейка—Маладэчна, Ліда—Багданава, Падбродзе—Лынтупы, Падбродзе—Канстантынаў адкрыты дзеля публічнага пасажырскага і таварнага руху. Асобнага пазваленьня ад жалезнадарожнай дырэкціі на куплю білетаў адгэтуль ня трэба.

Ад 1 чэрвеня адкрыт просты рух між Вільняй і Брэст Літоўскам. Машына з Вільні йдзе а 6 г. 40 м. і прыходзіць у Бярэсьце а 8 г. 30 м. З Бярэсьця машына йдзе а 8 г. 35 м. нараніцы і прыходзіць у Вільню ў 11 г. 15 м. ночы.

× **Дармовые карты запасьніцам.** За месяц ліпень будуць выдаваць дармовые карты на хлеб жонкам запасных, Домініканская 2, пакой 143, ад 8 да 12 гадз. і ад 4 да 7 гадзіны:

для 4	цыркулу	—	8 і 9 чэрвеня
„ 6	„	—	10 і 11 „
„ 7	„	—	11 і 12 „
„ 8	„	—	13 і 14 „
„ 1	„	—	15 „
„ 5	„	—	17 „
„ 3	„	—	18 „
„ 2	„	—	19 „

Не ўзяўшые карт у гэтые дні, могуць атрымаць іх 20 і 21 чэрвеня.

Апрача хлеба, на карты выдавацімуць такжэ бульбу, а ў некаторых здарэньнях і іншые прадукты.

× **Арэшт гандлярак «цукрам».** 30 мая арэштованы дзьве кабеты, прадаваўшые ў апошнім часе людзём цэглы замест цукру. Пакрыўджэные імі могуць заяўляцца ў крымінальнай паліцыі, Дамініканская 1, пакой 89.

× **Досьледы аб пагодзі.** Адзін с тутэйшых земляўласьнікаў, п. Падбэрэскі, праз 25 гадоў рабіў запісы аб зьменах пагоды. Як ужо ўстаноўлено, зьмены пагоды ў кожнай ваколіцы адбываюцца пэрыодычна, і паводлуг гэтага можна болей-меней пэўна прарочыць, якая ў якім годзе будзе пагода. Вось-жэ, з гэтага пагляду запісы п. Падбэрэскага, робленые ў нашым краю, маюць вялікую вагу для тутэйшых хлебаробаў, бо даюць ім магчымасць дапасоўваць свае работы ў полі да спадзеванае пагоды. Рэзультат сваіх досьледаў п. П. мае ў найбліжэйшым часе падаць у газэты.

× **Тэмпэратура.** Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпэратура за апошніе дні была (па Цэльсію):

	найвыш	найніж.
3 — 4	+ 13,7°	+ 2,0°
4 — 5	+ 7,9°	+ 3,5°
5 — 6	+ 11,0°	+ 3,0°

З усяго Краю.

БЭРЛІН. Імперскім камісарам для Курляндзіі і Літвы на месца графа Кайзэрлінка назначаецца начальнік упраўленьня Об. Ост, барон ф. Фалькэнгаўзэн.

БЭРЛІН. 4 VI. Учора на сходзі „незалежнага саюза за нямецкі мір" прафэсар Шэфэр прамаўляў аб новай арганізацыі Усходу. У адносінах да Польшчы патрэбно найвялікшае недаверые. Новая Літва павінна быць утворэна ў такой форме, каторая дала бы сур'ёзную перэвагу запраўды літоўскаму насяленьню, бо іначэй Новай Літве грозіць небаспека колонізаціі. Курляндзія, Ліфляндзія і Эстляндзія павінны быць злучэны ў адну дзержаву пад кіраўніцтвам Прусаў.

МЕНСК (карэсп. «Гомана»). 19 мая адбылося адкрыцьце народнага дому імі Максіма Богдановіча. Гэта ўрачыстасць зышлася з другой — першымі ўгодкамі аснаваньня беларускага тэатру ў Менску.

Урачыстасць пачалася прамовай п. Язэпа Варонкі Пасьля драматычная дружына «Першага Т-ва беларускае драмы і камэдыі» адыграла п'есу В. Галубка «Бязвінная кроў», а закончыў вечар новы беларускі хор Пярэспенскай царквы.

25 мая там-жэ адбыўся літэратурны вечар памяці Максіма Богдановіча. Выступілі з рэфэратамі аб творскай працы без пары памёршага песьняра нашага А. Смоліч і М. Косьцевіч. У літэратурным аддзелі выступалі Ф. Ждановіч. Л. Тарасік. Г. Пятровіч і інш.

У суботу, 1 чэрвеня ў народным доме ігралі першы раз п'есу Ф. Олехновіча «Каліcь».

ІГУМЕН, Менскай губ. (Карэс «Гомана»). Заходам члена Рады Б. Н. Р., Юстына Мурашкі, у ігуменскім павеці адкрыты 4 беларускіе школы і аснаваны некалькі культурна-прасьветных кружкоў з маладзёжы і мейсцовых грамадзкіх дзеячоў. Па ўсім павеці адбываюцца беларускіе прэдстаўленьні, канцэрты і т. п.

ОСІПОВІЧЫ. Як вядома, тут, у самым сэрцы Бэларусі, такіе мястэчкі, як Осіповічы, маюць хрысьціянскае насяленьне—чыста беларускае. Толькі ў часе вайны тут па мястэчках паявілося крыху палякоў. Гэтые прыблуды, замест ушанаваць тутэйшы народ, прыняўшы іх вельмі гасьцінна, пачалі энэргічна працаваць дзеля апалячываньня тутэйшых беларусаў-каталікоў. І вось, «Dzien. Minski», а за ім «Dzien. Wileński» апавешчаюць, бытцым у Осіповічах ёсць ажно 3.000 палякоў-каталікоў!

Вельмі магчыма, што *каталікоў* тут ёсьць 3.000, але ні аб якіх *палякох* гутаркі ніколі не было, а тые, што прыехалі ў часе вайны (ўцекачы), варочаюцца ўжо да хаты.

Узьнялася тут думка пабудаваць касьцёл каталіцкі, бо тутэйшая каплічка—вельмі малая. Ды гэту чыста рэлігійную справу сяўцы польшчыны пастараліся абярнуць у польскую нацыянальную справу. Два паны: Кулакоўскі і Імбза (гэты мабыць запраўды паляк!) зьвярнуліся да княгіні Магдалены Радзівілловай, беларускі-каталічкі, с просьбай аб помач «польскаму насяленьню» ў яго духовых патрэбах. Аднак, сустрэліся з добрай адправай: княгіня Радзівілловая, як пішуць абедзьве памянутые газэты, заявіла, што «як беларуска, яна не бачыць у гэтым краю мейсца для палякоў і ніякіх ахвяр на патрэбы польскага насяленьня даваць не зьбіраецца».

Трэба адзначыць, што кн. Радзівілловая—асоба вельмі рэлігійная і давала вялікіе сумы на каталіцкіе справы; дык ня дзіва, што яе не магла не абурыць да глыбіні душы польская «штучка», якая да будоўлі касьцёла манілася канечна прычапіць польскага «ожэлка».

БЕЛАСТОК. Страшэнная даражыня білізны вызвала новую зладзейскую спэцыяльнасць. Гэта — кражы бруднай бялізны с-пад стрэх, сенцаў і іншых месц, дзе

Ну, дык я і думаю сабе: калі Арон сам набіваецца пазычаць мне грошы, знакам тым гэта ўжо напэўна, бо хто ж бы пазычыў не напэўна!

МІХАЛІНА.

Ох, аж галава мне разбалелася з вашага шчасьця! — Але чаму ж вы адразу гэта не сказалі? Ох, у галаве ня месьціцца! —

ВІНЦЭНТ (гікаючы).

А ў мяне ўжо памясьцілася!

МІХАЛІНА.

Паночку, а мо' яшчэ крупнічку?

ІГНАТ.

Не, вельмі дзякую!

МІХАЛІНА.

Зоська! Давай катлеты!

ЗОСЬКА

(выходзіць налева і хутка варочаецца з міскай).

МІХАЛІНА.

Поў мільёна!.. Божэнька ты мой! Дык гэта ж болей за сто тысячаў!

ВІНЦЭНТ.

Гэта болей нават, як дзьвесце тысяч!

МІХАЛІНА.

Вось дык шчасьце! А дай жэ Божэ здароўе гэтаму нябошчыку, што ён памёр... фу! што я кажу!.. сьветласць вякуіста — Ух! ажно ў галаве закруцілося... А вы, панок, такі спакойны бытцым нічога... Пан Ігнат! памёр ваш сваяк, а вы і ня цешыцеся!

ІГНАТ.

Я цешуся. Толькі гэта ўжо такая спакойная кроў, панечка, бо мы з англійцаў, бо Клеофас, каторы зрадзіў Амброжага. .

МІХАЛІНА.

Вось дык скрыты с пана чэлавек! Гэтулькі часу нічога не сказалі!

ВІНЦЭНТ.

Бо бочыш, Міхця, ён апрача таго мае яшчэ нейкіе пляны...

ІГНАТ (да Вінцэнтага).

Цсс! Не цяпер!..

МІХАЛІНА.

Якіе пляны? Якіе вы шашні паміж сабой маеце?

ІГНАТ.

Гэта пасьля, пані залаценькая! Пасьля я вам скажу аб гэтым...

МІХАЛІНА

(бытцым здзівіўшыся).

А? сакрэт! Ну, добра... Эх, пан Ігнат далібог шчасьлівы!. І хто бы падумаў! Вось дык шчасьце для вас! вось дык шчасьце для вас!

ВІНЦЭНТ.

Для нас усіх!

МІХАЛІНА.

(бытцым не разумеючы).

Якжэ ж — для нас усіх? Ці ж пан Ігнат будзе дзяліцца з намі? з якой жэ рацііі?

ВІНЦЭНТ.

Есьць рація!

ІГНАТ (штырхаючы яго).

Ціха!...

МІХАЛІНА.

І што ж вы думаеце рабіць, калі дастанеце гэные грошы? Пэўне ад нас выедзеце? А шкада! бо другога такога кватэранта ўжо ня знойдзем...

ІГНАТ.

Дык..

ВІНЦЭНТ.

Ен ажэніцца з нашай Зоськай, я яму ўжо абецаўся...

(Усе парушыліся).

МІХАЛІНА.

Ня можэ быць!

ЗОСЬКА.

Ааа?

ЮЗЮК.

Што я чую?!

(разам)

(кароткая паўза).

ІГНАТ.

Ну, калі ўжо пан Вінцэнт сказаў аб таемніцы майго сэрца, дык ўжо скажу: але, праўда! І пан Вінцэнт ужо згодзіўся..

ВІНЦЭНТ

(не задумываючыся).

Але! я згодзіўся... Усё скончэна! (Да Ігната і Зоські): Ну, пацалуйцеся! Зоська! пацалуйся з Ігнасём! Гэта мой прыяцель... мой зяць... (хапае Зоську за руку).

ЗОСЬКА (вырывае руку).

Ах, татка!..

(Далей будзе).

можэ быць зложэна бялізна дзеля мыцьця. Яны акуратна шукаюць і забіраюць усё, што пападаецца ім у рукі. У апошніе тыдні было многа гэткіх краж.

САБАЛЕВА. Тутэйшые жыхары выявілі поўны спакой, калі тут узняўся пажар лесу. Ня гледзячы на цьвёрдые прызывы са стараны прэдстаўнікаў уласці, ніхто з жыхараў не скрануўся з месца. Жыхараў вёскі аштрафуюць усіх агулам.

МАТУЛІ. Хлопчык Язэп Кароўскі 10 гадоў, курыў папіросы ў пуні Мар'яны Сівотак і кінуў акурак на кучу саломы. Праз некалькі мінут уся пуня была абхоплена агнём, а праз 2 гадзіны ад 11 двароў с пунямі, стайнямі і хатамі асталося адно пажарышчэ. Згарэло шмат сельска-гаспадарскіх прадуктаў і машын. Адказ за пасьледзтвы пажару ляжыць, натуральна, на бацькох лёгкамыснага хлапца.

МАЛЬЦЭВІЧЫ. 16 красавіка, а 8 гадз. вечара, да фельчэра Эдварда Водрэпарынке прыйшоў нейкі незнаёмы і прасіў яго паехаць да хворага ў Гарадэчку. У дарозе на фэльчара была зроблена, як відаць, загадзя прыгатаваная напасць, і фэльчар быў ранен у галаву. Яго цяжка пабілі, забралі ўсе дакумэнты і 2.000 марак. Гэтымі днямі ён памёр. Досьледы ліхадзеяў дагэтуль былі дарэмны.

БРУШЫ. 18 мая пры двары Ласосна на насыпе чыгункі знайшлі раненага на сьмерць чэлавека каторы мусіць выскачыў с прахадзіўшага поезду. Гэта пэўне ваенна-палонны.

ДЗЬВІНСК. Лукаш, сын Паўла, і Іван, сын Дымэнта, Арпем'евы с Скробан за забіцьця сям'і лясьніка Фёдарава засуджэны на сьмерць і растраляны 22 мая.

ДЗЬВІНСК. Тут заведзен падатак с сабак у год 15 руб. са штукі.

ГРЫВА - СЭМГАЛЬЛЕН, пад Дзьвінскам. У пограбе аднаго пустога дома знайшлі труп мужчыны з вяроўкай на шыі. Паводлуг папераў, гэта ўцекач Пётра Дашкантаў, с-пад Люцына. Душагубы забралі каня з возам забітага.

ЛІБАВА. На параходзе «Россія» сюды недаўна прыехало каля 1.000 асоб с Фінляндыі. Безмала ўсе яны едуць на правінцыю ў родные куты.

Украіна.

КІЕУ. Нямецкі пасол бар. Мумм і аўстрыяцкі—гр. Форгач падалі 2 чэрвеня гэтману Скоропадзкаму заявы сваіх урадаў аб прызнаньні цэнтральнымі дзержавамі цяперашняга ўкраінскага ўраду і аб жаданьні паддзержываць зносіны з ім. Гэтман Скоропадзкій дзякаваў па нямецку і высказаў цьвёрдую волю вясьці ўзятае на сябе ўпраўленьне Украінай у цеснай еднасьці с цэнтральнымі дзержавамі.

ВЕСТКІ З РАСЕІ.

ШТОКГОЛЬМ. Чычэрын падаў графу Мірбаху гэткую ноту:

„Расейскі ўрад згодліў з нямецкім урадам у паглядах на угоду с фінляндзкім урадам. Расейская рэспубліка атрымлівае крэпасць Іно і пагранічную ваколіцу Райвола, абязываецца не ўмацовываць іх і дае Фінляндыі вольны доступ да мора цераз заходні Мурман“.

МАСКВА. Савецкаму ўраду ўдалося выкрыць змову проці яго рэакцыйных партый і арэштаваць кіраўнікоў. Кіраўнікі змовы знаходзяцца, аднак, пераважна ў Лёндоне, скуль яны паддзержывалі зносіны з агентамі саюзьнікаў у Маскве. Славацка чэскіе разрухі ў Чэлябінску, Пензе, Омску, Уфе і Саратаве, знаходзяцца ў зьвязку з гэтым. Такжэ звязано з гэтым аб'яўленьне ваеннага палажэньня ў Маскве.

МАСКВА (П.Т.А.). 28 V. Ад імі расейскага ўраду народны камісар заграничных спраў, Чычэрын, давёў да ведама французкага ўраду ніжэйпісанае:

„Заява французкага пасла Нулян у цяжкіе дні, перажываные цяпер расейскім народам, ня можэ памагчы палепшэньню адносін паміж Францией і Расеей і ня можэ быць дапушчэна. Савецкі ўрад высказывае з гэтае прычыны сваю веру, што Мулян будзе ўзят назад“.

ШТОКГОЛЬМ. Прэдстаўнікі саюзьнікаў падалі пратэст проці жаданьня савецкага ўраду адазваць французкага пасла Нулян. Амэрыканскі пасол Фрэнціс выехаў у Маскву, каб падаць Чычэрыну супольную заяву дыплёматычнага корпуса саюзьнікаў.

З усяго сьвету.

БЭРЛІН. Тутэйшы фінляндзкі пасол, Х'ельт, сказаў газэтным карэспандэнтам, што ў Фінляндзіі ёсць рух на карысць манархіі, каторая суліць моцную ўласць. Справу гэту будзе разглядаць сэйм. Калі ў сэйме ня будзе значнай большасці за гэта, дык будзе зроблено ўсенароднае галасаваньне (плебісцыт) і будзе пададзен зразу кандыдат на манарха. Кандыдатам можэ быць толькі нямецкі прынц. Фінляндзія хоча мець поўную экономічную і палітычную незалежнасць, але яна на проціў ваеннага саюза.

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкіе апавешчэньні.

4.VI. Заходні тэатр.

Фронт Рупрэхта Баварскага: Артылерыйскіе бітвы рознае сілы. Ажыўленые разведачные наступленьні ворагаў у розных мясцох фронту. На палудзенным заходзі ад Мэріс ворагі заўладалі малымі адрэзкамі акопаў.

Фронт нямецкага Насьледніка: На поўначы ад Эн мы ў упорных бітвах узялі у ворагаў некалькі акопаў. Цьвёрды адпор ворагаў на вяршынах на ўсходзі ад Суассон учора зломлен. Вяршыны Во-Біуен і Шодэн узяты. Мы здабылі штурмам Пэрнан і Міссі о-Буа і адкінулі ворагаў на лінію Ле Сульэ-Дом'е. Здабыты некалькі батарэй, узяты некалькі тысяч палонных. Наабапал ракі Урк французкіе контратакі зламаліся с цяжкімі стратамі. У бітвах мы перайшлі за чыгунку Біусьяр-Бурэш і адбілі французкіе контратакі.

5.VI. Заходні тэатр:

Фронт Рупрэхта Баварскага: Удачные наступленьні у Фляндрыі далі палонных. На ўсенькім фронці — разьведкі.

Фронт нямецкага Насьледніка: Мы адкінулі ворагаў на палудзенным беразі Эн, на Амблені-Кэтры, і ўзялі іх пазыціі на поўначы ад Дом'е.

На іншых часьцях фронту—без ніякіх зьмен.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

ЖЭНЕВА. Клемансо ў ваенным камітэці гаварыў аб ваенным палажэньні саюзьнікаў. Газэты кажуць, што заявы яго вызвалі такое ўражэньне, што запроса аб гэтым у парлямэнці ня будзе.

З другога боку, соцыялісты трэбуюць тайнага заседаньня ў парлямэнці, каб выслухаць справаздачу аб апошніх здарэньнях на фронці.

ПАРЫЖ. Палата дэпутатаў. Клемансо сказаў:

„Мы, праўда, адступаем, але ніколі не паддамося. Калі вы цьвёрда будзеце стаяць да канца, дык мы дойдзем пабеды. Нямецкая тактыка маніцца нас запужаць, але гэта немцам не ўдасца. Нашы войскі нішчацца, але такжэ нішчацца і войскі немцаў. Амэрыканцаў усё прыбываець. С падмогай амэрыканцаў ігра будзе трываць далей. Нашы саюзьнікі пастанавілі вясьці вайну да канца. Мы дойдзем пабеды, калі ўласць споўніць свае павіннасьці. Калі я ня споўню свае павіннасьці, дык ганіце мяне вон. Калі-ж верыце мне, дык пазвольце давясьці да канца дзела тых, каторые пагіблі“.

Палата дэпутатаў высказала сваё даверые Клемансо перэвагай 377 проці 110 галасоў.

ЖЭНЕВА. У французкім парлямэнці дэпутат Добрыні апавядаў, што ў гутарцы з ім глаўнакамандуючый Фош заявіў:

„Пры наступленьні ў марцы нам, каб задзержаць яго, трэба было ад 8 да 10 дзён. Цяперашняе наступленьне трывае толькі шосты дзень“.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). 5.VI. Ад 27 мая да 3 чэрвеня ў нашы табары для ваенна - палонных прыбыло 1.299 афіцэраў і 48.752 салдаты. Апрыч таго вялікае чысло палонных знаходзіцца ў дарозе. Паводлуг думкі дазнаных людзей, ворагі ўтрацілі за гэты час забітымі, раненымі і палоннымі ня менш за 120.000 душ, а мы — толькі шостую частку гэтага. У часе апошняга наступленьня запято больш за 3.000 кв. кіл. вельмі ўрадлівай зямлі з больш за 200 пасёлкаў, у тым ліку 15 мест. Часць жыхараў асталася на месцу. Уцякло на палудзень каля 75.000 душ. Гэта грамада людзей будзе вялікім ціжарам для французкага ўраду, каторы павінен заапекавацца імі і карміць іх.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Нашы падводные лодкі ізноў затапілі навакол Англіі 12.000 тонн.

ЛОНДОН (Рэўтэр). 31 мая здэрыўся з другім і затануў контр-мінаносец. Страт людзьмі нема.

РОТТЭРДАМ. Лёрд Фрэнч, ваенны дыктатар Ірляндыі, выпусьціў адозву, прызываючы народ самахоць абязацца даць да 1 кастрычніка 50.000 рэкрутаў, а пасьля што-месяц даваць па 2 - 3 тысячы душ, каб папаўняць страты.

ДЮНКІРХЕН. Недаўна с прычыны ўзрываў у аддзелі машын зьнішчэны два вялікіе параходы. Досьледы паказалі, што экіпаж параходаў пасьля чысьленых дарэмных жальбаў на благую яду зрабіў узрывы бомбамі.

Друкавана у друкарні М. Кухты. Выдавецтва «Гоман» Рэдактар Язэп Салавей.